

I sagen

Gramex

mod

Sammenslutningen af lokale radio-
og TV-stationer i Danmark

som mandatar for 59 lokalradioer

samt Lokalradio Herning

blev af nævnet angående vederlag for benyttelse af litterære og kunstneriske værker samt fotografier (tvangslicensnævnet) den 10. april 1987 afsagt sålydende

kendelse:

Mellem klagerne Gramex og en række lokalradioforetagender er opstået tvist om størrelsen af det vederlag, som klagerne efter ophavsretslovens § 47 kan afkræve lokalradioerne for deres brug af grammofonplader og andre indretninger, på hvilke lyd er overført (fonogrammer). Gramex har derfor ved klageskrift af 23. maj 1986 anmodet nævnet om at træffe afgørelse om nævnte vederlag.

Klagen rettedes oprindeligt mod 4 nærmere angivne lokalradioer. Efter at Sammenslutningen af lokale radio- og TV-stationer er indtrådt i sagen som mandatar for sine medlemmer, vedrører afgørelsen følgende radioforetagender:

Radio Thy
Foreningen Næstved Kristne Radio
Københavns Nærradio
Nørrebro Radio
Næstved Nærradio
Nærradio Køge
Foreningen Niverød Lokalradio
Foreningen Radio 101
Radio Århus

Radio Krishna
Radio Fjord
Rhema Radio
Radio Ålborg
Radio Horsens
Radio Ikast
TV-Ålborg
Hjørring Nærradio
Lokalforeningen for Løgstør kommune
Arken's Radio
Universitets Radioen
Kanal 7
Lumi Radio
Radio Vejle
Foreningen Helsingør Kr. Radio
Norea Radio
Radio Mølleå
Byens Radio
Radio Sundbo
Foreningen Radio Skive
TV-Bornholm
Radio Rosa
Lyngby Lokalradio
Bylderup Bov Nærradio
Københavns Kristne Radio/TV
Radio Svendborg
Odense Radio
Ballerup Nærradio
Radio Randers
Radio Viborg
Foreningen Radio Vesterbro
Foreningen Radio Amager
ALT/TV-Esbjerg
Kolding Nærradio
Hvidovre Nærradio
TV-Fredericia
Kanal A-TV
Sokkelund Radio
Løkken-Vraa Nærradio
Lokalradio Galten

KCR Foreningen Kristent Centers Radio
Foreningen Stevns Lokal Radio
Albertslund Nærradio
Radio Aars
Birkerød Lokalradio
Odense Nærradio
Radio Vejlefjord
Hovedstadens Socialdemokratiske Radio
Ålborg Nærradio.

Udover de anførte rettes klagen mod Lokalradio Herning, der ikke er medlem af Sammenslutningen.

I sagens behandling har deltaget højesteretsdommer Henrik Urne, prof. dr.jur. W.E. von Eyben samt højesteretssagfører Jørgen Pedersen.

Gramex' påstand går ud på, at de omhandlede vederlag - alt med virkning fra 1. april 1986 - skal fastsættes således, at der af lokalradioer med et dækningsområde på 50.000 indbyggere betales enten kr. 1,20 pr. minut spilletid for fonogrammer, der er beskyttet i henhold til ophavsretslovens § 47, jfr. §§ 59 og 60 eller - såfremt vedkommende foretagende ikke til Gramex indsender fuldstændig redegørelse for alle de i udsendelserne anvendte fonogrammer - 70 øre pr. minut af den samlede sendetid af fonogrammer.

Ved dækningsområder mindre end, henholdsvis større end 50.000 indbyggere, formindskes, henholdsvis forøges beløbene proportionalt.

Den således fastsatte takst (grundbeløbet) forhøjes eller nedsættes med 1,6% for hver fulde 3 points udsving i reguleringspristallet udover 100 (januar 1975 = 100). Reguleringen finder sted pr. 1. april og 1. oktober - første gang med virkning pr. 1. oktober 1986 - på grundlag af reguleringspristallet for henholdsvis januar og juli måneder. Eventuelle overskydende points henstår til næste regulering.

Endvidere taktreguleres grundbeløbet efter de regler, der gælder

for statens honorarer.

Sammenslutningen har nedlagt følgende påstand:

Lokalradioerne skal - i alle tilfælde først med virkning fra 14 dage efter nævnets kendelse - for udsendelse af fonogrammer, anvende, efter eget valg, en af følgende 2 tariffer:

I. Indtægtsmodel

Musikandel mindre end 20%: 5 0/00 af finansieringsgrundlaget.

Musikandel 20-40%: 10 0/00 af finansieringsgrundlaget.

Musikandel 40-60%: 15 0/00 af finansieringsgrundlaget.

Musikandel 60-80%: 20 0/00 af finansieringsgrundlaget.

Musikandel 80-100%: 25 0/00 af finansieringsgrundlaget.

Ved finansieringsgrundlaget forstås indtægter af enhver art, som medgår til finansiering af stationens drift, dog undtaget tilskud til ansatte i henhold til jobskabelsesordning, langtidsledige, ungdomsgarantiordninger og lignende og for så vidt angår indtægter, der stammer fra andre aktiviteter end egentlig radiodrift, da alene nettoprovenuet for sådanne aktiviteter.

II. Minutafgift

Overensstemmende med den af Gramex foreslåede model, men således at grundbeløbene henholdsvis for ophavsretligt beskyttede og for uspecificerede fonogramudsendelser sættes til 22 øre og 13 øre pr. minut.

Lokalradio Hennings påstand er principalt i alt væsentligt sammenfaldende med Sammenslutningens.

Subsidiært foreslås en minuttakstordning, der - også med hensyn

til ikrafttrædelsestidspunkt - falder sammen med Gramex' forslag, dog at grundbeløbene skal gælde for et dækningsområde på 51.000 indbyggere og skal fastsættes til henholdsvis 33 øre og 19 øre pr. minut.

Om sagens baggrund er bl.a. oplyst:

Efter lov nr. 249 af 27. maj 1981 blev der givet et begrænset antal tilladelser til lokale radiovirksomheder. På henstilling fra kulturministeren indrømmede Koda og Gramex for en forsøgsperiode indtil udgangen af marts 1986 disse lokalradioer særligt lempelige vilkår for beregningen og størrelsen af vederlagene for benyttelse af ophavsretligt beskyttet materiale. Efter den senere lovgivning er antallet af lokalradioer blevet væsentligt forøget og forventes inden udgangen af 1987 at være steget til 400.

Gramex har særligt fremhævet:

Vederlaget må ganske som i andre tilfælde, hvor en ydelse stilles til rådighed for andre efter aftale, bestemmes som et rimeligt vederlag for ydelsen, uafhængigt af modtagerens økonomiske evne. Ellers ville vederlaget komme til at afhænge af forhold, som i denne relation er ganske tilfældige og meget varierende. Vederlaget kan derfor ikke praktisk fastsættes på anden måde end som det er sket i forhold til Danmarks Radio, pr. 1. april 1986 66,67 kr. pr. minut, idet der med udgangspunkt heri foretages en beregning ud fra antallet i den befolkningsgruppe, som vedkommende lokalradio dækker, sammenholdt med hele landets indbyggertal, hvortil kommer, at der også tages hensyn til det af Danmarks Radio udførte betydelige rapporteringsarbejde og anden bistand ved Gramex' fordelingsvirksomhed, en bistand som lokalradioerne ikke kan yde.

Når vederlaget ikke bør sættes lavere, støttes dette også på den tidligere kulturministers tilkendegivelse i forbindelse med den lempelige takst i forsøgsperioden, hvorefter hun havde fuld forståelse for, at KODA/Gramex efter denne periodes afslutning var berettiget til at forlange sædvanlige, rimelige vederlag til ophavsmænd, fonogramproducenter og udøvende kunstnere også for

nærradioernes musikforbrug.

Med hensyn til tidspunktet for den nu påståede afgifts ikrafttræden har Gramex henvist til, at sammenslutningen allerede ved skrivelse af 27. januar 1986 meddelte, at den efter 1. april 1986 ville søge indført normalt vederlag, og at den ved skrivelse af 5. marts 1986 meddelte, at den ville kræve en minutafgift på 70 øre som anført i påstanden.

Fra lokalradioernes side er navnlig anført:

Det anerkendes, at der må ydes et rimeligt vederlag for benyttelsen, men som i andre gensidigt bebyrdende retsforhold må der tages hensyn til begge parter forhold. Hvis afgiften blev fastsat i overensstemmelse med Gramex' påstand, er den for mange lokalradioers vedkommende så høj, at deres eksistens er truet. Når dette er tilfældet, kunne man ikke tænke sig afgiften fastsat på denne måde, idet en aftale ikke kunne være kommet i stand. Afgiften må derfor under alle omstændigheder fastsættes på et ganske andet niveau end påstået af Gramex.

Den afgiftsmodel, som ligger til grund for Gramex' påstand er både ubrugelig og urimelig. Det er ganske vilkårligt at lægge vægt på befolkningstallet i et vist område, idet lokalradioerne efter deres formål, udsendelsernes indhold, og den måde, deres udsendelser er tilrettelagt, herunder særligt de tidspunkter, hvor udsendelserne sker, kan have en målgruppe, som er ganske uafhængig af befolkningsantallet i området. Sammenligningen med Danmarks Radios afgiftsbetaling er dernæst helt urimelig, idet Danmarks Radio får sine udgifter dækket ved obligatorisk licensbetaling, hvis beløb stilles til rådighed for radioen. Lokalradioerne er derimod henvist til et ganske usikkert indtægtsgrundlag.

Endelig må der tages hensyn til, at ydelserne i Gramex' regi allerede er præsteret, således at ethvert beløb, som tilkommer ud over hvad der kunne påregnes ved præstationerne, kommer som et tillæg, som ikke kunne forudses.

Hvad angår den alternative mulighed med modificeret minuttakst har lokalradioerne særligt henvist til en sammenligning med

udenlandske radioer, og hvad der gælder om KODA-afgifters størrelse for lokalradioer i forhold til afgiften til Danmarks Radio.

Med hensyn til en nyordnings ikrafttræden har lokalradioerne henvist til, at der må gælde ganske det samme som i andre lignende tilfælde, hvor en nyordning først kan træde i kraft en vis tid efter, at der er truffet afgørelse herom.

Gramex har over for det af lokalradioerne anførte udtalt, at henvisningen til beregninger ud fra befolkningstallet i området skal forstås således, at Gramex ved bedømmelsen heraf vil lægge lokalradioernes angivelse af, hvad de anser for befolkningsgrundlaget, til grund, medmindre der foreligger ganske særlige forhold, som taler herimod.

Parterne har over for nævnet erklæret sig enige i, at en eventuel tvist herom, såfremt nævnet skulle følge Gramex' påstand, må afgøres af nævnet.

Nævnet skal udtale følgende:

Som allerede udtalt i nævnets kendelse af 19. maj 1965 må det lægges til grund, at benyttelse af grammofonplader til udsendelser i radio eller fjernsyn ikke har medført skadevirkninger for grammofonpladefabrikanterne eller de udøvende kunstnere, hvorfor der ved afgørelsen ses bort herfra.

Nævnet foretrækker, at afgiften fastsættes som en afgift pr. minut, og ikke ud fra lokalradioernes indtægtsforhold. Nævnet kan tiltræde, at en fastsættelse af afgifterne på et niveau svarende til det af Gramex anførte ikke kan godkendes.

Nævnet fastsætter herefter vederlaget således, at lokalradioer med et dækningsområde på 50.000 indbyggere skal betale enten 50 øre pr. minut udsendelse af beskyttede fonogrammer eller - i mangel af afgivet specifikation af denne fonogrambenyttelse - 30 øre pr. minut af den samlede sendetid af fonogrammer. Ved dækningsområder mindre end, henholdsvis større end 50.000 indbyggere formindskes, henholdsvis forøges beløbene proportionalt.

Den således fastsatte takst (grundbeløbet) forhøjes eller nedsættes med 1,6% for hver fulde 3 points udsving i reguleringspristallet udover 100 (januar 1975 = 100). Reguleringen finder sted pr. 1. april og 1. oktober - første gang med virkning pr. 1. april 1987 - på grundlag af reguleringspristallet for henholdsvis januar og juli måneder. Eventuelle overskydende points henstår til næste regulering.

Endvidere taktreguleres grundbeløbet efter de regler, der gælder for statens honorarer.

Ved beregningen af dækningsgrundlaget skal der lægges vægt på det befolkningstal, som den pågældende radio efter alt foreliggende må antages at blive aflyttet af. Eventuelle tvister herom afgøres af nævnet.

Unden hensyn til, at der ikke har kunnet træffes en afgørelse på et tidligere tidspunkt, anser nævnet det for rimeligst, at den tidligere afgiftsordning først afløses af den nu fastsatte pr. 1. november 1986.

Herefter

bestemmes:

Det vederlag, som de af sagen omfattede lokalradioer i medfør af ophavsretslovens § 47, jfr. §§ 59 og 60, vil have at betale til Gramex, fastsættes således:

Lokalradioer med et dækningsområde på 50.000 indbyggere skal betale enten 50 øre pr. minut udsendelse af beskyttede fonogrammer eller - i mangel af afgivet specifikation af denne fonogrambenyttelse - 30 øre pr. minut af den samlede sendetid af fonogrammer. Ved dækningsområder mindre end, henholdsvis større end 50.000 indbyggere formindskes, henholdsvis forøges beløbene proportionelt.

Den således fastsatte takst (grundbeløbet) forhøjes eller nedsættes med 1,6% for hver fulde 3 points udsving i reguleringspristallet udover 100 (januar 1975 = 100). Reguleringen finder sted pr. 1. april og 1. oktober - første gang med virkning pr. 1. april 1987 - på grundlag af reguleringspristallet for henholdsvis januar og juli måneder. Eventuelle overskydende points henstår til næste regulering.

Grundbeløbet taktreguleres efter de regler, der gælder for statens honorarer.

Ved beregningen af dækningsgrundlaget skal der lægges vægt på det befolkningstal, som den pågældende radio efter alt foreliggende må antages at blive aflyttet af. Eventuelle tvister herom afgøres af nævnet.

Afgiftsordningen fastsættes med virkning fra den 1. november 1986.

Jørgen Pedersen

Urne

W.E. von Eyben